

УДК 374: [061.2] (4) «19/20»

І. В. Фольварочний

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ПРОСВІТНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У СФЕРІ ОСВІТИ ДОРΟΣЛИХ

У статті розглядаються особливості інтернаціоналізації просвітницької діяльності в сфері освіти дорослих. Визначено методологічні особливості дослідження даної проблематики: проведення транснаціональних наукових досліджень із використанням методу функціонального аналізу, що дозволяє комплексно виокремити міжнародні вимоги в національних стандартах діяльності громадських організацій.

Ключові слова: інтернаціоналізація, просвітницька діяльність, сфера освіти дорослих.

Проблема інтернаціоналізації просвітницької діяльності громадських організацій в умовах розвитку громадянського суспільства носить багатоаспектний характер. Її можна аналізувати з позиції змісту, методів, форм і засобів організації просвітницьких акцій. При цьому можна випустити з кола зору основне – результат.

Слід зазначити, що кількісні та якісні аспекти дослідження цієї проблеми поки що в цілому не знайшли свого наукового визначення та обґрунтування, бо: відсутня теорія просвітницької діяльності, а існує лише практика популяризації освіти дорослих, передусім, неформальної освіти шляхом проведення тренінгів, семінарів, тощо. Але ця практика в кожній організації, країні, регіоні є унікальною, що значно ускладнює дослідження та узагальнення сутнісних чинників інваріантного характеру та конкретизації показників ефективності.

Один із перспективних, але, на наш погляд, недостатньо висвітлених методологічних шляхів полягає в аналізі тенденцій розвитку діяльності європейських громадських інституцій. Але в цьому контексті поняття «тенденції розвитку» майже не вживається і тому предмет дослідження не є чітко визначеним.

Мета статті – охарактеризувати проблему інтернаціоналізації просвітницької діяльності в сфері освіти та підкреслити важливість її подальшого дослідження у порівняльно-педагогічному контексті.

© Фольварочний І. В., 2013

Під «сферою освіти дорослих» ми розуміємо, передусім, міждисциплінарну сферу, пов'язану із проблематикою освіти людини протягом життя. Проведені науковцями у другій половині ХХ – на початку ХХІ століття дослідження в сфері освіти дорослих (П. Джарвіс (P. Jarvis), Й. Райшманн (J. Reischmann), М. Боукувалас (M. Boucouvalas), А. Брон (A. Bron) мають свою методологічну специфіку, яка зумовлена використанням великої різноманітності національних та порівняльно-педагогічних даних (структури, зміст, ресурси, засоби управління громадськими організаціями), узагальненої інформації про поведінку й діяльність дорослих людей у процесі навчання в громадських об'єднаннях (Jarvis P., 2002; Reischmann J., 2005; Boucouvalas M., 1999; Bron A., 2003).

Саме тому мова може йти не тільки про порівняльне дослідження у його класичному розумінні (виявлення спільних проблем та визначення особливостей їх вирішення), а й про міждисциплінарний підхід у вивченні специфіки сфери просвітницької діяльності європейських громадських інституцій (асоціацій).

Серед сучасних ідей сфери освіти дорослих можна виділити провідні ідеї: інтернаціоналізації, практико-орієнтованості досліджень, урізноманітнення методів вирішення проблем на основі визначення соціально спрямованих орієнтирів діяльності та інші.

Розробляючи методологію дослідження просвітницької діяльності громадських організацій ми виходили з необхідності прискорення процесів розвитку громадянського суспільства. Саме цим, на наш погляд, зумовлена логіка просвітницької діяльності громадських асоціацій, їх повсякденна робота. В основі розробленого методологічного підходу – проблема динамічного розвитку громадських організацій (інноваційні методи, тенденції, результати роботи та рекомендації).

У порівняльному аспекті мова йде про методи прогнозування шляхів розвитку громадянського суспільства зусиллями громадських інституцій – наукового передбачення їхньої взаємодії.

В процесі дослідження були застосовані різні методи аналізу. Зокрема, методи просвітницької діяльності в дослідженні розділені на: формалізовані та експертні. Формалізовані орієнтовані на використання інформаційних даних (історико-педагогічних) для перспективного оцінювання моделювання освітянських процесів. Експертні методи (експертні оцінки) надавали можливість в результаті бесід, інтерв'ювання керівників громадських асоціацій,

товариств та організацій здійснити аналіз їх актуальних потреб та визначити тенденції їх вирішення, а також передбачити у вигляді якісних та кількісних змін результати їхньої просвітницької діяльності.

До активних методів дослідження просвітницької діяльності громадських інституцій в сфері освіти дорослих нами віднесено: індивідуальну профілактичну роботу, метод «рівний-рівному», тренінги, інтерактивні ігри, метод case-study. До форм просвітницької діяльності: соціально-психологічне консультування, групову роботу (психологічні тренінги), соціальний супровід різних категорій населення, функціонування телефонів довіри, групову дискусію, виховні бесіди.

Передусім, враховувалось, що просвітницька діяльність – активне поширення знань, інформаційна підтримка та позитивний вплив у процесі індивідуального, групового, масового спілкування в умовах навчально-виховного закладу, за місцем проживання, в місцях масових зборів і відпочинку (Активні методи просвітницької діяльності у профілактиці ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки, 2007, С. 12-24).

Враховувалось, насамперед те, що розбудова громадянського суспільства в Україні передбачає об'єднання однодумців, реалізацію просвітницьких проектів на прикладах інших європейських країн, долучення до соціально-просвітницьких інновацій (майстер-класів, тренінгів для населення з фахівцями різних напрямків, організації творчих зустрічей з дітьми мистецтва та культури).

За основу дослідження проблеми інтернаціоналізації просвітницької діяльності громадських організацій обрано методологію проведення транснаціональних наукових досліджень та метод функціонального аналізу, що дозволяє комплексно виокремити міжнародні вимоги в національних стандартах діяльності громадських організацій. Дослідження динаміки розвитку просвітницької діяльності у сфері освіти дорослих здійснювалось з точки зору трансформації цілей освіти дорослих, які конкретизуються вимогами сучасного суспільства.

Визначення особливостей просвітницької діяльності в історичній ретроспективі (друга половина ХХ – початок ХХІ століття) дозволило звернутись до проблеми традицій та інновацій в галузі освіти дорослих, що сутнісно детермінують зміни просвітницької діяльності громадських інституцій.

Актуальність проблеми просвітницької діяльності громадських організацій у сфері освіти дорослих, обговорення основних методологічних підходів та механізмів її дослідження, напрямів реалізації викликані історичним і потенційно можливим позиціонуванням громадських організацій України на європейському рівні як «мотиваторів розвитку громадянського суспільства».

В останні десятиліття ХХ та на початку ХХІ століття одним із провідних факторів ефективної діяльності європейських громадських організацій у сфері освіти дорослих стала їх інтернаціоналізація. У зв'язку з цим ідея інтернаціоналізації діяльності громадських інституцій розглядалась нами в якості методологічного орієнтира. Це дозволило визначити особливості інтернаціоналізації процесу розвитку просвітницької діяльності в громадських організаціях, починаючи з 60-х років ХХ століття та розкрити їх сутнісні характеристики.

Зокрема Джей Найт (професор Центру порівняльного дослідження проблем інтернаціоналізації та розвитку освіти Університету Торонто) – один із провідних авторів, яка пише про проблеми інтернаціоналізації освіти, підкреслює, що «інтернаціоналізація» це процес впровадження міжнародної складової у дослідницьку, освітянську та адміністративну функції освіти. Тим самим відзначається комплексний вплив інтернаціоналізації на ці функції. У свою чергу Ф. Альтбах (видатний американський дослідник у сфері порівняльної педагогіки вищої освіти, Бостон Коледж, США), розділяючи погляди Джей Найт підкреслює, що глобалізація та інтернаціоналізація взаємопов'язані, але не є ідентичними поняттями.

На його думку, глобалізацію необхідно розглядати в контексті економічних і наукових тенденцій, які є частиною реальності 21-го століття. Інтернаціоналізація включає в себе політику та практику, що використовуються академічними системами та інституціями, щоб впоратися із глобалізацією в академічному середовищі. До мотивів інтернаціоналізації він відносить: комерційні переваги, знання і оволодіння мовами, підвищення навчальних програм з міжнародним змістом, транскордонні механізми співпраці, програми для іноземних студентів (Altbach Ph., Knight J., 2007).

Дане поняття («інтернаціоналізація»), на наш погляд, виступає провідним у розумінні сутності діяльності просвітницької діяльності, оскільки воно пов'язано із такими категоріями як «співробітництво»,

«допомога», «набуття навичок», «міжнародне спілкування», «міжкультурні компетенції».

Відзначимо, що метою інтернаціоналізації є не поїздки за кордон, а доступність використання її результатів інтернаціоналізації у «домашніх умовах». Зокрема, Європейська асоціація міжнародної освіти (EAIE) організувала групу – «Інтернаціоналізація в домашніх умовах» – (Internalisation at home – ІАН).

Основними досягненнями цілей інтернаціоналізації є: впровадження міжнародного аспекту в зміст навчальних курсів, формування міжнародних стандартів просвітянських програм, спільні дослідницькі проекти та міжнародні публікації.

В Етнопсихологічному словнику під ред. В. Г. Крисько надається наступне визначення інтернаціоналізації (лат. inter/ – між + natio – народ) – закономірний процес виходу явища за межі однієї країни чи народу (етносу), в результаті чого відбувається розширення та поглиблення міжнародної та міждержавної взаємодії у всіх сферах суспільного життя, подолання відособленості, інтенсивне взаємозбагачення національним досвідом та його досягненнями, підвищення місця й ролі спільного, інтернаціонального, формування міжнародних, міждержавних об'єднань (Етнопсихологический словарь, 1999).

Підкреслимо, що інтернаціоналізація діяльності громадських організацій – процес, що відбувається на національному рівні, при якому цілі, функції та механізм надання освітніх послуг набувають міжнародного характеру. Поняття інтернаціоналізації у сфері неформальної освіти дорослих включає в себе два аспекти: внутрішню і зовнішню та форми взаємного співробітництва громадських організацій: мобільність освітніх програм; формування нових міжнародних стандартів діяльності громадських організацій; інтеграцію освітніх стандартів; інституційне партнерство, створення стратегічних освітніх альянсів на рівні організацій та асоціацій.

Науковий інтерес до проблеми інтернаціоналізації діяльності громадських організацій простежується, насамперед, в західній соціології. Зокрема, у США виходить журнал «Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly», присвячений проблемам функціонування добровільних некомерційних асоціацій. У ньому розглядаються різноманітні аспекти діяльності громадських організацій в структурі громадянського суспільства, конкретизується тематика потреб особистості у створенні об'єднань, аналізуються мотиви лідерів,

виявляється характер взаємовідносин громадських організацій, бізнесу та влади в історичній, правовій та економічній перспективі, досліджуються особливості некомерційних організацій, передусім, їх взаємодія з більш великими громадськими об'єднаннями (Corbin J. A., 1999, P.37-56).

У світовому освітньому просторі відбувається зміна уявлень про сутність та цілі діяльності громадських організацій. Це викликає потребу в пошуку нових підходів до організації освітнього процесу, визначення перспективних шляхів забезпечення ефективного саморозвитку та самореалізації особистості в процесі неформальної освіти засобами цих інституцій.

Висновки. Недостатньо дослідженим, на наш погляд, залишається проблема зв'язку між інтернаціональною діяльністю громадських організацій та формуванням громадянського суспільства, оскільки тільки кількісні показники зареєстрованих громадських інституцій не завжди свідчать про якість їхньою інтернаціональною просвітницької діяльності.

Отже, конкретизуємо провідні цілі та завдання процесу інтернаціоналізації діяльності громадських організацій у сфері освіти дорослих, які, на наш погляд, виступають методологічними орієнтирами даного порівняльно-педагогічного дослідження: мета системи просвітницької діяльності в сфері освіти дорослих; потреби громадських організацій та асоціацій; внесок у глобальний розвиток освіти дорослих; академічні завдання; науково-дослідна діяльність громадських організацій; економічні завдання; експорт освітніх та дослідницьких послуг; організація зарубіжних відряджень членів громадських організацій; участь у міжнародних проектах та конференціях і семінарах, «круглих столах», тренінгах; підвищення міжнародної конкурентоспроможності громадської організації.

Література

1. Активні методи просвітницької діяльності у профілактиці ВІЛ/СНІДу та ризикованої поведінки: посіб. для спец. приймальників-розподільників, притулків для неповнолітніх та виховних колоній / За заг. ред.: Р. Х. Вайноли, Т. Л. Лях; Авт.-упор.: Безпалько О. В., Зимівець Н. В., Захарченко І. В., Журавель Т. В., Лютий В. П., Лях Т. Л., Петрович В. С., Закусило О. Ю., Цюман Т. П. – К. : ТОВ «ДКБ «РОТЕКС», 2007. – 190 с.

2. Этнопсихологический словарь / под ред. В. Г. Крысько. – М.: Московский психолого-социальный институт, 1999. – 342 с.

3. Altbach Ph., Knight J. Internationalization of Higher Education: Motivations and Realities // Journal of Studies in International Education. – 2007. – № 11. – P. 290-305.

4. Boucouvalas M. Comparative thinking and the structures of adult cognition: An epistemological and methodological challenge for comparative adult education, 1999. – 24 p.

5. Bron A. Knowledge society, information society and adult education: trends, issues, challenges Authors and editors / A. Bron, M Schemmann. – Munster: Lit-Verlag, 2003. – 283 p.

6. Corbin J. A. Study of Factors Influencing the Growth of Nonprofits in Social Services // Nonprofit and Voluntary Sector Quarterly. – vol. 28. – № 3. – 1999.

7. Jarvis P. Active citizenship and the learning society. Helsinki / P. Jarvis // Lifelong learning in Europe. – 2002. – Vol. 7, № 1. – P. 19–27.

8. Reischmann J. Andragogy: history, meaning, context, function / J. Reischmann // International Encyclopedia of Adult Education. – Houndsville, NY: Palgrave Macmillan, 2005. – 78 p.

9. Reischmann J. Comparative adult education 2008 / J. Reischmann, M. Bron. – Frankfurt am Main: Lang, 2008. – 282 p.

И. В. Фольварочный

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ ПРОСВЕТИТЕЛЬСКОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ В СФЕРЕ ОБРАЗОВАНИЯ ВЗРОСЛЫХ

В статье рассматриваются особенности интернационализации просветительской деятельности в сфере образования взрослых. Определены методологические особенности исследования данной проблематики: проведение транснациональных научных исследований с использованием метода функционального анализа, что позволяет комплексно выделить международные требования в национальных стандартах деятельности общественных организаций.

Ключевые слова: интернационализация, просветительская деятельность, сфера образования взрослых.

I. Folvarochnyi

INTERNATIONALIZATION ENLIGHTENMENT ACTIVITY IN THE AREA OF ADULT EDUCATION

The article discusses the features of the internationalization of educational activities in the field of adult education. Defined methodology of the research of this problem: conducting transnational research using the method of functional analysis, which allows to allocate complex international requirements in national standards of public organizations.

Key words: internationalization, educational activities, adult education.

Рецензенти:

Філіпчук Г. Г. – д. пед. н., проф, дійсн. чл. НАПН України,
Вихрущ А. В. – д. пед. н., проф.

Стаття надійшла до редакції 20.12.2013